

Sazovite mornare, prijatelju – prihvatite se ljudski posla!

BORIS SVRTAN

PREMUERE
RAZGOVOR
PORTRET
FESTIVALI
MEDJI

VOX
HISTRIONIS

MEĐUNARODNA
SCENA

AKTUALNOSTI

OBLJETNICE

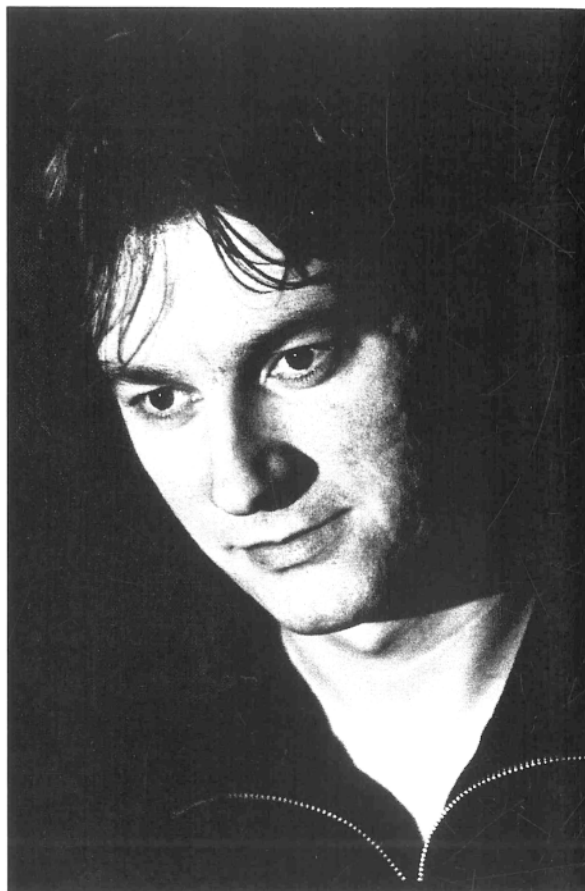
U svakom se kazalištu tijekom njegova burnog života izmjenjuju faze sažimanja, koncentracije i procvata, te raspada, zasićenja i kaosa.

TEORIJA

FOAJE

Trajnost pojedinih faza određuju razne okolnosti, od tzv. "stanja duha" do gospodarske moći, ali mislim da je za jedno kazalište presudan potencijal ansambla i sposobnost vodstva kazališta da u zadanim okolnostima iskoristi svu njegovu snagu. Kad u tome uspije, onda u povijesti kazališta to doba nazivamo zlatnim. Ako pak vrijeme raspada traje predugo, javlja se bunt i duboka potreba za promjenom. Iz takve je potrebe i nastalo kazalište koje danas nosi ime tadašnjeg buntovnika, Branka Gavella.

Imao sam sreću ili nesreću što sam u Dramsko kazalište Gavelle došao u trenutku kad se još osjećao odsjaj velike zlatne ere tog kazališta i što me primio i glumački odgojio veliki ansambl. Taj dobro ugođen orkestar sa znamenitim solistima i mnogim velikim predstavama iza sebe još je uvijek napeto osluškivao dirigentski šta-

pić maestra Koste von Spaića i, pomalo umornim tempom i uz pokoju disonancu, uznosito svirao svoj veličanstveni, pastozni valcer iz Bečke šume.

Kad odlaze veliki majstori, ostaju njihove sjene, koje u kazalištu, najnestalnijoj od svih umjetnosti, žive onoliko koliko traje sjećanje suvremenika. One su prisutne kao poticaj ili kao opterećenje, poput blagih i plahih Shakespeareovih duhova, a osvećuju se jedino ignorancijom, uzvišeno i gospodski, tužnim, tihim, ali razarajućim smijehom. Potreba za pisanjem kazališnih dnevnika i monografija, da bi se vremenu otelo nekoliko trenutaka smisla i ljepote, potreba je da se upale svjetionici i da se svijetlim trakom dopre kroz maglu, unatrag i unaprijed, do prošlih i budućih vremena.

Duboko vjerujem da se velike i značajne predstave, vrhunci kazališne umjetnosti, dakle ti neiskazivi trenuci ljepote i smisla, nikad ne događaju slučajno, nego su rezultat dramatične bitke vremenskog i životnog kaosa i ljudske potrebe da se taj kaos savlada, razumije, objasni i o njemu progovori. Temeljna ljudska pitanja: tko sam, otkuda dolazim, kamo idem i zašto se sve događa te mučna potraga za odgovorima na njih razlog su okupljanja lunatika i fanatika koje nazivamo glumcima i redateljima, na mjestu koje zovemo kazalištem. I upravo po težini te zapitanosti nad čovjekom i svijetom i velikoj mucu u tražanju za iskrenim i pravim odgovorima, to mjesto postaje magično i magijsko, mjesto neodoljive privlačnosti, mjesto slobode i radosti. Kazališna scena.

Upravo ta temeljna dramaturška poluga pitanje – odgovor i njezino postavljanje u ravnotežu kriju tajnu uspjeha ili neuspjeha kazališnog napora na duge ili kratke staze. Razloge uspjeha Gavellinog zlatnog doba nalazim u pomno uravnoteženim repertoarnim uporištima: klasična i suvremena, svjetska i hrvatska dramska književnost, pravi omjer tradicije i eksperimenta, ispreplitanje tragičnog i komičnog doživljaja svijeta te, prije svega, ansambl koji sve to može iznijeti, oblikujući pritom vlastiti stil igre.

Na temelju svog iskustva mogu govoriti samo o posljednjih sedamnaest godina provedenih u Dramskom kazalištu Gavella, iako to nije ni kratko razdoblje u životu glumca. Nalazim se na točki gdje mi postaje i tjelesno jasan Danteov stih koji smo izgovarali na Akademiji dramske umjetnosti: "Na pola moga životnoga puta, u mračnoj mi se šumi noga stvori, gdje s ravne staze skrenuvši zaluta."

Nakon pomlađivanja ansambla krajem osamdesetih stvorene su pretpostavke za novi dah, za uzlet. Agresija na Hrvatsku donekle je to odgodila i gurnula kazalište u drugi plan, iako je ono i dalje funkcioniralo i to za ratne uvjete prilično dobro. Nakon obnove zgrade, koja je trajala nekoliko godina, svojevrsni građevinski entuzijazam potrajao je nakon otvorenja u vidu novog elana u ansamblu, ali tu je propuštena šansa da se kroz više velikih projekata prožme cijeli ansambl. Zbog manjeg broja premijera i većine naslova s manjim podjelama zanezaren je velik broj iskusnih i zrelih glumica i glumaca te je na taj način došlo do umjetno stvorene i frustrirajuće podjele na stare i mlade. Dugo nakon toga, pa čak i danas, te su pukotine još bolne i teško zacjeljuju, a mislim da ih je moguće premostiti nizom velikih ansambl-projekata. Dobra je ideja o drugoj sceni iznad foajea, na kojoj bi se mogle igrati predstave s manjim brojem glumaca.

U proteklih nekoliko godina premalo se računa vodilo o razvoju glumačkog ansambla i njegovu sazrijevanju kroz najteže izazove klasične svjetske literature. Ansambl je često na udaru jednosezonskih i pomodarskih dramaturških stremljenja te se na taj način nepotrebno iscrpljuje u mutnim vodama općenitog *arta*, s velikim naporom tražeći tračak bistrine. Gotovo jedini argument za postavljanje nekog potpuno nerazumljivog komada za rastjerivanje publike obično glasi: "to igraju vani", ali se pritom zanemaruju pisci istoga smjera tzv. "nove drame" koji najviše korespondiraju s našim tranzicijskim duhovnim i društvenim stanjem, a to su Glowacki, Koljanda, McDonagh. Slična je stvar i s domaćim suvremenim piscima – ne igraju se najkvalitetniji tekstovi. S druge strane, ogorčena bitka za publiku odvija se prečesto na krivom terenu, na terenu žanr-kazališta s velikim brojem komedija, a kad se i postigne cilj, te predstave se, unatoč traženju publike, igraju jednom mjesečno, eventualno jednom u dva mjeseca. Kad tome dodamo ispunjavanje repertoarnih narudžbi motiviranih više političkim, a manje estetskim razlozima, ne mogu se oteti dojmu da je takva stihija rezultat gubitka orijentacije i kontrole, nedostatka promišljanja dramaturško-ravnateljskog tima, odsustva bilo kakvog plana koji zahtijeva misaoni angažman dulji od deset minuta. Znam da živimo u brzom vremenu, ali na žalost imamo prespore rezultate. Osim ako to rušenje rezultata i dometa nije jedini smislen plan, no u to ipak ne želim vjerovati.

PREMIJERE
RAZGOVOR
PORTRET
FESTIVALI
MEDU

VOX
HISTRIONIS

MEĐUNARODNA
SCENA

AKTUALNOSTI

OBLJETNICE

TEORIJA
FOAJE
MI U SVIJETU
NOVE KNJIGE
DRAMA

U proteklih deset godina događale su se, na žalost prerijetko, dobre i dugovječne predstave koje su donijele izvjestan pomak u kvaliteti i stilu, ali budući da nije bilo sustavnijeg promišljanja repertoara, umjesto da ti sporadični rezultati budu crta ispod koje se ne ide, to su postali vrhunci, iako je ansambl osjećao da možemo bolje i dalje.

Vodstvo kazališta propustilo je priliku da do kraja razvije i u potpunosti iskoristi umjetničke potencijale ansambla, da obilježi kazališni život ili da čak iznjedri osebujan stil igre te da tako možda dosegne kvalitetu po kojoj je ansambl ovog kazališta bio prepoznatljiv čak i u svjetskim okvirima. No sve to je nemoguća misija ako oni koji odlučuju nisu maksimalno posvećeni takvom visokom cilju. Stoga je danas, na okruglu obljetnicu kazališta, žalosno vidjeti ansambl velikih mogućnosti koji se jedva čupa iz stagnacije i to većinom pojedinačno i na drugim scenama.

Svjestan sam da ovo nije baš obljetničarski sročeni panegirik, ali neka nam ova polustoljetna brojka usmjeri kazališni napor na traženje istine. Neka ovo pismo posluži kao iskren pogled unatrag i kao temelj razmišljanju o nekim novim vjetrovima i novoj snazi. Glumac osim scene nema drugo mjesto gdje postoji, a ovo je jedino vrijeme koje dišemo. Stoga, gospodo, molim vas, punim plućima.

Sazovite mornare, prijatelju – prihvatite se ljudski posla, jer ćemo inače naletjeti na obalu.

Shakespeare, *Oluja*